

Kortanalys 3/2018

Yrkesrelaterad utsatthet för brott

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Syfte och frågeställningar.....	5
Metod	6
Yrkesrelaterade brott mot person	8
Större utsatthet inom vissa befolkningsgrupper	8
Kraftiga skillnader mellan yrkesgrupper.....	10
Arbete i högriskyrke har störst betydelse.....	11
Omständigheter kring brottet	14
Stöd och polisanmälan	18
Utvecklingen 2005–2016	21
Den yrkesrelaterade utsattheten ökade.....	21
Utsattheten för hot, men inte misshandel, ökade	22
Yrkesrelaterade rån kan ha minskat.....	25
Oförändrad utsatthet för trakasserier.....	26
Kvinnors utsatthet för sexualbrott ökade	26
Avslutande diskussion	28
Referenser	30
Bilaga	32

URN: NBN: SE: BRA-765
© Brottsförebyggande rådet 2018

Författare: Elisabeth Nordén
Vetenskaplig granskning: professor Felipe Estrada Dörner, Stockholms universitet
Omslagsillustration: Susanne Engman
Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se, www.bra.se

Denna kortanalys kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se

Sammanfattning

Utsatthet för brott mot person är ett allvarligt arbetsmiljöproblem. För att kunna förebygga brott mot person i arbetslivet är det viktigt att känna till i vilka sammanhang brotten sker och vilka som löper störst risk att drabbas. Analysens syfte är därför att beskriva karaktären och utvecklingen av olika brott mot person (hot, miss-handel, trakasserier, rån, sexualbrott) som sker med anledning av yrket. Huvudkälla för publikationen är Nationella trygghetsundersökningen (NTU).

Anställda inom bevakning och säkerhet mest utsatta

Totalt uppger 3,2 procent av de förvärvsarbetande i åldern 20–64 år att de ett givet år utsatts för något brott mot person som varit relaterat till yrket. Utsattheten skiljer sig dock kraftigt mellan olika yrkesgrupper. Bland de undersökta yrkesgrupperna är utsattheten störst för anställda inom bevakning och säkerhet (21 %), socialt arbete (14 %) samt hälso- och sjukvård (6 %).

Utsattheten är störst inom kvinnodominerade yrken. Att så är fallet, trots att den mansdominerade yrkesgruppen bevakning och säkerhet är mest utsatt, har att göra med att bevakning och säkerhet är en liten yrkesgrupp. Andra mansdominerade yrken är avsevärt vanligare och har samtidigt

betydligt mindre utsatthet.

Könsfördelningen inom yrket samspelar också med den anställdes kön. I mansdominerade yrken är utsattheten större bland kvinnor än bland män, medan den i kvinnodominerade yrken är större bland män än bland kvinnor.

Fler kvinnor än män drabbas

Andelen som uppger att de utsatts i yrket skiljer sig också mellan olika befolkningsgrupper. Kvinnor är mer utsatta än män, vilket i första hand handlar om att kvinnor är mer utsatta för yrkesrelaterade hot. Utsattheten är störst bland 25–34-åringar, och minskar sedan med åldern. Personer med utländsk bakgrund, främst svenskfödda med utrikesfödda föräldrar, drabbas också oftare. Utsattheten ökar med utbildningsnivå; förgymnasialt utbildade uppger minst utsatthet och eftergymnasialt utbildade mest utsatthet.

Skillnaderna i utsatthet mellan olika befolkningsgrupper kan delvis handla om andelen som arbetar inom ett högriskyrke. När övriga faktorer konstanthölls var det totalt sett bara anställning i ett högriskyrke som tydligt ökade risken för yrkesrelaterad utsatthet. Detta resultat stöder tidigare forskning som tyder på att arbetsuppgifter och arbetsförhållanden har större betydelse

än de anställdas demografiska tillhörighet.

Brotten sker oftast på arbetsplatsen

Yrkesrelaterade hot och misshandelsfall sker oftast på den egna arbetsplatsen. Utanför arbetsplatsen sker misshandel oftast på allmän plats och hot antingen på allmän plats eller i en bostad.

Gärningspersonen är oftast en man som antingen är tidigare okänd för offret eller bekant. Vid hot, trakasserier och sexualbrott vet eller uppskattar offret oftast att gärningspersonen varit 35–64 år. Vid misshandel och rån är det däremot vanligast att gärningspersonen varit under 35 år.

De flesta brotten polisanmäls inte

De flesta brott mot person som sker i yrkessammanhang polisanmäls inte, förutom rån, som anmäls i betydligt större utsträckning än de övriga. Andelen brott som polisanmäls varierar mellan olika yrkesgrupper. Anmälningens benägenheten är störst bland anställda inom bevakning och säkerhet, och minst inom hälso- och sjukvård.

Av de som utsatts för hot eller misshandel i yrket uppger lite mer än hälften att de fått stöd och hjälp från arbetsgivaren. De som utsatts för rån har inte fått stöd och hjälp i lika stor utsträckning.

Utsattheten kan ha ökat

Mellan 2005 och 2008 minskade andelen som i NTU totalt sett uppgav att de utsatts för något brott mot person som varit rela-

terat till yrket. Men 2008 skedde ett trendbrott, och 2008–2016 ökade istället andelen utsatta.

Ökningen syns i andelen som uppger att de utsatts för hot, som efter att tidigare ha minskat successivt ökade 2008–2016. Den ökade andelen kan handla om att fler hot synliggörs när problemet uppmärksammas, men också om en faktisk ökning.

Utsattheten för misshandel tycks däremot ha legat på en relativt stabil nivå 2005–2015, medan andelen som uppger att de utsatts för rån i yrket minskade något mellan 2005 och 2016. Denna minskning stöds av anmälningstatistiken, som också tyder på att det i första hand är rån mot bank, värdebefordran, värdetransport och taxi som minskat. En trolig förklaring är ökad säkerhet, till exempel genom att kontant-hanteringen både minskat och blivit säkrare. För trakasserier syns ingen tydlig förändring i endera riktningen under perioden 2005–2016.

Andelen kvinnor som uppger att de utsatts för sexualbrott på arbetsplatsen ökade kraftigt från perioden 2008–2010 till perioden 2014–2016. Däremot har andelen män som uppger att de utsatts för sexualbrott inte förändrats. Ökningen hänger samman med en generell uppgång i andelen kvinnor som uppger att de utsatts för sexualbrott. Det kan dels handla om en faktisk ökning i yrkesrelaterade sexualbrott, dels om att minskad tolerans för sexualbrott leder till att fler berättar vad de varit med om.

Inledning

Utsatthet för brott mot person är ett allvarligt arbetsmiljöproblem och arbetsgivare har en skyldighet att förebygga hot och våld om det finns risk att de anställda drabbas av det (AFS 1993:2). Nyligen föreslogs dessutom att domstolen ska se särskilt allvarligt på fall där någon utsätts för hot eller våld i eller med anledning av sin yrkesutövning (SOU 2018:2). Arbetsgivare ska också arbeta aktivt för att förhindra sexuella trakasserier (diskrimineringslagen 3 kap. 6 §).

Yrkesrelaterade brott står enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) för 26 procent av hot, misshandel, rån och trakasserier bland personer i åldern 20–64 (Brå 2017a). Yrkesrelaterade brott är vanligare bland brottsutsatta som drabbats upprepade gånger (Brå 2017c). För att kunna förebygga brott mot person i arbetslivet är det viktigt att känna till i vilka sammanhang som brotten sker och vilka som löper störst risk att drabbas. Information om utsatthetens utveckling kan också leda till överväganden om nya förebyggande åtgärder. Det är därför angeläget att kartlägga utsattheten för brott mot person i arbetslivet.

Hot och våld i arbetet studeras i flera undersökningar, däribland Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC), där 6 procent av kvinnorna och 3 procent av männen 2016 uppgav att de utsatts för hot eller våld på arbetsplatsen de senaste 12 månaderna (SCB 2017b). Utsatthet för hot och våld undersöks också i arbetsmiljöundersökningen (AMU), där 19 procent av kvinnorna och 10 procent av männen 2015 uppgav att de utsatts för hot eller våld i arbetet de senaste 12 månaderna (Arbetsmiljöverket 2016a). Skillnader i datainsamlingsmetod, frågeformulering och kontext gör att undersökningarnas nivåer inte är jämförbara. I undersökningen om arbetsorsakade besvär studeras besvär som gjort det svårt att arbeta eller utföra dagliga hushållssysslor. År 2016 uppgav 1,0 procent av kvinnorna och 0,5 procent av männen att de haft arbetsorsakade besvär till följd av hot eller våld (Arbetsmiljöverket 2016b).

Utöver studier på den arbetande befolkningen som helhet finns även undersökningar av specifika yrkesgrupper. I en enkätundersökning 2015 tillfrågades myndighetspersoner om utsatthet för otillåten påverkan i form av trakasserier, hot, våld, skadegörelse eller korruption. Andelen som utsatts senaste 18 månaderna varierade kraftigt mellan olika myndigheter; till exempel utsattes 17 procent av de anställda vid Ekobrottsmyndigheten och 61 procent vid Kronofogden (Brå 2016). Vartannat år undersöker Brå också politiskt förtroendevaldas utsatthet för hot, trakasserier, våld, skadegörelse och stöld. År 2016 utsattes 66 procent av riksdagsledamöterna och 53 procent av kommun- och landstingspolitikerna med heltidsuppdrag (Brå 2017b).

Även om utsatthet för hot och våld i arbetslivet alltså ingår i flera undersökningar, saknas i stort sett statistik om den arbetande befolkningens yrkesrelaterade utsatthet för andra typer av

brott mot person. Med NTU är det möjligt att undersöka yrkesrelaterad utsatthet för fler och mer specifika brott: hot, misshandel, rån, trakasserier och sexualbrott.¹ Dessutom ställs en rad följdfrågor som gör det möjligt att belysa brotten närmare (Brå 2018b). Hittills har dock ingen fördjupad kartläggning av yrkesrelaterad utsatthet gjorts utifrån NTU, vilket därför görs i den här publikationen.

Syfte och frågeställningar

Analysens syfte är att beskriva karaktären och utvecklingen av olika yrkesrelaterade brott mot person (hot, misshandel, trakasserier, rån, sexualbrott)². Följande frågeställningar ingår:

- Vilka drabbas oftast av yrkesrelaterade brott mot person?
- Under vilka omständigheter begås de yrkesrelaterade brotten?
- Hur ofta leder yrkesrelaterade brott till polisanmälan respektive stöd och hjälp från arbetsgivaren?
- Hur utvecklades utsattheten för yrkesrelaterade brott 2005–2016?

---

¹ För sexualbrott ställs dock bara frågan om brottet skedde på arbetsplatsen, och för trakasserier enbart om brottet var yrkesrelaterat.

² Även bedrägeri brukar i NTU tas upp som brott mot enskild person. För bedrägerier ingår dock ingen fråga om huruvida händelsen skedde med anledning av yrket eller på arbetsplatsen.

Metod

Analysen baseras på data från NTU, men för att kunna dra säkrare slutsatser görs ibland jämförelser med statistik från andra källor. NTU är en urvalsundersökning som Brå genomfört sedan 2006. Ett stratifierat, obundet och slumpmässigt urval om 20 000³ personer har årligen tillfrågats om de vill delta i undersökningen. Andelen svarande var 78 procent i den första undersökningen 2006 och 60 procent i den senaste undersökningen 2017. Datainsamlingen genomförs huvudsakligen via telefonintervjuer. De som avböjt telefonintervju eller inte kunnat nås via telefon har istället ombetts att fylla i en webb- eller postenkät. Den här publikationen baseras på data från NTU 2006–2017. Viktning används för att resultaten bättre ska återspegla befolkningen, vilket innebär att de som tillhör grupper som är underrepresenterade bland de svarande får större vikt, och vice versa. För mer detaljerad information om metoden, se den tekniska rapporten för NTU (Brå 2018b).

Utsatthet för yrkesrelaterade brott undersöks via följdfrågan ”*Blev du utsatt för det här med anledning av ditt yrke?*”, som ställs till dem som uppgivit att de utsatts för hot, misshandel, rån eller trakasserier.⁴ För sexualbrott ställs dock ingen uttrycklig fråga om ifall brottet var yrkesrelaterat, så den statistiken baseras istället på om brottet skedde på arbetsplatsen, vilket mäts via frågan ”*Skedde det ...*” i de fall personen valt svarsalternativet ”*På din arbetsplats*”. Det är dock endast från NTU 2009 som detta svarsalternativ finns med (tidigare ingick skola och arbetsplats i samma svarsalternativ), och därför baseras analyserna av sexualbrott endast på NTU 2009–2017.

I den här publikationen ingår enbart svarande i åldern 20–64 år som uppgivit att de är förvärvsarbetande (totalt 79 907 personer). Det skiljer sig delvis från hur uppgifter om yrkesrelaterad utsatthet tidigare tagits fram för NTU. Tidigare har avgränsningen enbart gällt yrkesverksam ålder, det vill säga 20–64 år (Brå 2017a). Att populationen här även avgränsats till förvärvsarbetande beror främst på att statistiken om utsatthet inom olika befolkningsgrupper annars skulle kunna påverkas av skillnader i arbetslöshet.

För att undersöka skillnader i utsatthet mellan olika yrken används uppgifter från SCB:s yrkesregister, som insamlats från och med NTU 2014. Bland svarande som ingår i den här publi-

---

³ Förutom 2006, då urvalet istället bestod av 10 000 personer.

⁴ Frågorna om utsatthet för brott redovisas i tabell 4 i bilagan. Notera att följdfrågor ställs för max tre brott, vilket innebär att personer som uppgivit att de utsatts för fler än tre brott får följdfrågor för endast tre av dem, enligt en viss prioriteringsordning (Brå 2018b).

kationen fanns uppgift om yrke för 70,3 procent.⁵ Antalet som utsatts för yrkesrelaterade brott mot person är för litet för att man ska kunna redovisa utsattheten för enskilda yrken. Därför redovisas statistiken istället för bredare yrkesgrupper (för kategorisering av yrken, se tabell 3 i bilagan). Indelningen bygger på standard för svensk yrkesklassificering (SSYK)⁶ och baseras på tidigare identifierade högriskyrken (Estrada, Nilsson och Wikman 2007). Utöver andelen utsatta redovisas även omständigheter kring brottet uppdelat efter yrkesgrupp. För små yrkesgrupper blir antalet brottsändelser dock litet, vilket gör resultaten mindre säkra.⁷ Yrkena kategoriserades även utifrån könsfördelning, enligt SCB:s statistik över antalet kvinnor respektive män inom respektive yrkeskod 2015.⁸

Skillnader i utsatthet mellan olika befolkningsgrupper studeras här med hjälp av bakgrundsinformation som dels ingår i frågeformuläret, dels samlats in via register inom ramen för NTU. Utöver respondenternas yrke ingår de bakgrundsfaktorer som brukar redovisas i NTU. För att undersöka varje bakgrundsfaktors enskilda betydelse utfördes så kallad multivariat logistisk regression.⁹ Det innebär att man till exempel undersöker hur stor betydelse utbildning har för risken att utsättas i arbetet, när hänsyn samtidigt tas till faktorer som kön och ålder. Samtliga undersökta bakgrundsfaktorer ingick i den logistiska regressionen.¹⁰

---

⁵ Det finns flera anledningar till att yrkesuppgifter ibland saknas: personen var inte förvärsarbetande när yrkesuppgifterna samlades in, yrkesuppgifter finns inte för alla förvärsarbetande, yrkesregistret innehåller imputerade värden baserade på tidigare år som inte ingick i datauttaget till NTU (SCB 2016b). Att de imputerade värdena inte ingick i datauttaget till NTU beror på att SCB inte använder dem på individnivå.

⁶ SSYK är en fyrsiffrig kod för att kategorisera yrken. Den första siffran representerar en grov yrkesindelning och yrkesindelningen blir mer specifik med antalet siffror som används. Om alla fyra siffror används specificeras själva yrket. I den här publikationen baseras indelningen i yrkesgrupper på den tresiffriga nivån av SSYK.

⁷ Antalet brottsändelser är under 100 för yrkesgrupperna bevakning och säkerhet, butiks- och kassapersonal, utbildning samt socialt arbete.

⁸ Uppgifterna om könsfördelning inom yrket baseras på andelen män respektive kvinnor inom yrkets fyrsiffriga SSYK.

⁹ Eftersom NTU bygger på ett stratifierat, obundet, slumpmässigt urval användes en metod för logistisk regression som tar hänsyn till detta (*complex samples* i SPSS).

¹⁰ Det är problematiskt om några av de undersökta bakgrundsfaktorerna har ett starkt samband, så kallad multikollinearitet. Innan logistisk regression utfördes analyserades därför om detta förekommer. I en korrelationsmatris över samtliga bakgrundsfaktorer uppvisade inget par en korrelation över 0,80. I en linjär regressionsanalys över modellen uppvisade inga variabler en toleransnivå under 0,20 eller VIF-värde över 5 (se Midi, Sarkar och Rana 2010).

Yrkesrelaterade brott mot person

I NTU 2006–2017 uppgav totalt 3,2 procent av de förvärvsarbetande i åldern 20–64 år att de ett givet år hade utsatts för något brott mot person (hot, misshandel, trakasserier, rån eller sexualbrott) med anledning av sitt yrke. Utsattheten skiljer sig dock mellan olika befolknings- och yrkesgrupper.

Större utsatthet inom vissa befolkningsgrupper

Kvinnor uppger oftare än män att de utsatts för brott mot person relaterat till yrket (se tabell 1). Det har främst att göra med att kvinnor oftare utsatts för hot med anledning av yrket. Däremot uppger kvinnor och män ungefär lika ofta att de utsatts för misshandel eller trakasserier i yrket.

Andelen som uppger att de utsatts är störst inom åldersgruppen 25–34 år, och minskar därefter med åldern. Detta mönster förekommer för både hot och misshandel, men syns inte för trakasserier.

Personer med utländsk bakgrund uppger i större utsträckning att de utsatts. Utsattheten för yrkesrelaterade hot är större bland svenskfödda med utrikesfödda föräldrar än bland andra svenskfödda och bland utrikesfödda. Personer med utländsk bakgrund uppger också oftare att de utsatts för yrkesrelaterade trakasserier; däremot syns ingen skillnad mellan grupperna i andelen utsatta för misshandel.

Utsattheten ökar med utbildningsnivå, särskilt för yrkesrelaterade hot, där andelen som uppger att de utsatts är störst bland eftergymnasialt utbildade och minst bland förgymnasialt utbildade. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterad misshandel är också minst bland förgymnasialt utbildade, men ungefär lika stor bland gymnasialt och eftergymnasialt utbildade. För trakasserier syns däremot ingen tydlig skillnad mellan olika utbildningsnivåer.

Ensamstående, med eller utan barn, uppger oftare än sammanboende att de utsatts för yrkesrelaterade brott mot person. Skillnaden mellan familjetyper varierar något mellan olika brotts typer, men ensamstående uppger genomgående större utsatthet. Boende i flerfamiljshus uppger också större utsatthet än boende i småhus. Däremot syns inga tydliga skillnader i utsatthet beroende på om personen bor i en storstadsregion, i en annan större stad eller i en mindre stad alternativt på landsbygden.

Skillnaderna i yrkesrelaterad utsatthet mellan olika befolkningsgrupper skulle i flera fall kunna ha att göra med skillnader i andelen som arbetar inom ett högriskyrke. Till exempel är gymnasial eller eftergymnasial utbildning ofta en förutsättning för anställning i de mest utsatta yrkena. Senare i publikationen (sidorna 11–13) analyseras därför om skillnaderna i utsatthet mellan olika befolkningsgrupper kvarstår när andra faktorer hanteras.

Tabell 1. Andelen förvärvsarbetande i åldern 20–64 år som uppger att de utsatts för yrkesrelaterade brott mot person efter bakgrund. Källa: NTU 2006–2017.

	Yrkesrelaterad utsatthet			
	Totalt	Hot	Misshandel	Trakasserier
Kön				
Män	2,8 %	1,4 %	0,7 %	1,0 %
Kvinnor	3,7 %	2,3 %	0,6 %	1,0 %
Ålder				
20–24 år	3,0 %	1,5 %	0,6 %	1,1 %
25–34 år	4,0 %	2,4 %	0,9 %	1,1 %
35–44 år	3,5 %	1,9 %	0,8 %	0,9 %
45–54 år	3,1 %	1,8 %	0,6 %	1,1 %
55–64 år	2,6 %	1,4 %	0,4 %	1,0 %
Svensk/utländsk bakgrund				
Svenskfödda med minst en svenskfödd förälder	3,1 %	1,8 %	0,7 %	0,9 %
Svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda	4,4 %	2,5 %	0,7 %	1,5 %
Utrikesfödda	3,6 %	1,9 %	0,7 %	1,4 %
Utbildningsnivå				
Förgymnasial	2,4 %	1,1 %	0,4 %	1,1 %
Gymnasial	3,1 %	1,6 %	0,8 %	1,0 %
Eftergymnasial	3,7 %	2,2 %	0,7 %	1,0 %
Familjetyp				
Sammanboende utan barn	3,0 %	1,7 %	0,5 %	0,9 %
Sammanboende med barn	3,1 %	1,7 %	0,7 %	0,8 %
Ensamstående utan barn	3,7 %	2,0 %	0,8 %	1,3 %
Ensamstående med barn	4,2 %	2,3 %	1,0 %	1,3 %
Bostadstyp				
Småhus	2,8 %	1,6 %	0,6 %	0,9 %
Flerfamiljshus	3,8 %	2,2 %	0,8 %	1,2 %
Boendeort				
Storstadsregion	3,3 %	1,9 %	0,6 %	1,1 %
Större stad	3,3 %	1,8 %	0,8 %	1,0 %
Mindre stad/landsbygd	3,1 %	1,7 %	0,7 %	1,0 %

Fotnot: Samma person kan ha utsatts för mer än en brottstyp, och därför kan den totala andelen utsatta vara lägre än summan av de redovisade brottstyperna. Rån och sexualbrott ingår i totalen men särredovisas inte eftersom antalet individer blir för litet per befolkningsgrupp.

Skillnaderna i utsatthet mellan olika grupper stämmer till viss del överens med hur resultaten brukar se ut för brott mot person, oavsett om de är yrkesrelaterade eller inte. Utsattheten brukar vara störst i åldern 16–24 år och sedan avta med åldern, men för de yrkesrelaterade brotten är utsattheten istället störst bland 25–34-åringar och avtar därefter med åldern.¹¹ Kvinnor brukar oftare än män uppge att de utsatts för hot, men skillnaden mellan könen är särskilt stor för yrkesrelaterade hot. Att utsattheten för yrkesrelaterade brott mot person är större bland personer med utländsk bakgrund, särskilt svenskfödda med utrikesfödda föräldrar, stämmer överens med hur resultaten ofta brukar se ut för brott mot person. Likaså brukar ensamstående och boende i flerfamiljshus vara mer utsatta, men skillnaden är betydligt mindre för de yrkesrelaterade brotten. Att utsattheten för yrkesrelaterade brott mot person ökar med utbildningsnivå är däremot tvärt emot hur det brukar se ut; utsattheten för vissa brott brukar sjunka med

¹¹ Åldersmönstret är dock inte alltid lika framträdande när brotten är yrkesrelaterade. För *misshandel* är skillnaden i utsatthet mellan yngre och äldre betydligt större totalt sett än i yrkesrelaterade sammanhang. Dessutom är yngre totalt sett mer utsatta för *trakasserier*, men inte i yrkesrelaterade sammanhang.

stigande utbildning. Ett annat avvikande resultat är att inga tydliga skillnader i yrkesrelaterad utsatthet hittades mellan olika typer av boendeort, medan utsattheten annars brukar vara större i storstadsregioner (Brå 2018a).

Kraftiga skillnader mellan yrkesgrupper

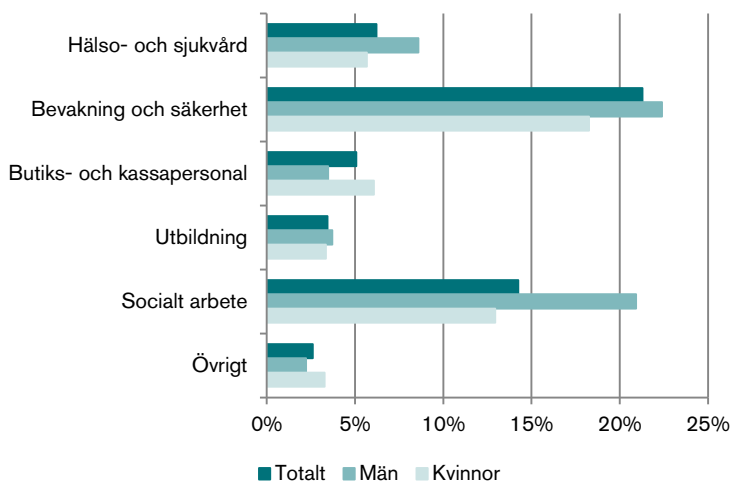
Störst utsatthet inom bevakning och säkerhet

Utsattheten för brott mot person undersöktes uppdelat efter sex grupper – fem yrkesgrupper som tidigare identifierats som högriskyrken samt gruppen övriga yrken. Högriskyrken står här för 35 procent av de förvärvsarbetande, men 55 procent av de utsatta.

Störst utsatthet hittas inom yrken som rör bevakning och säkerhet, till exempel poliser och väktare, där 21 procent uppger att de utsattes ett givet år (se figur 1).¹² Näst störst utsatthet har personer sysselsatta inom socialt arbete, till exempel socialsekreterare, där 14 procent uppger att de utsattes för yrkesrelaterat brott mot person. Den tredje mest utsatta yrkesgruppen arbetar inom hälso- och sjukvård, som sjuksköterskor och vårdbiträden, där 6 procent uppger att de utsattes.

Inom vissa yrkesgrupper förekommer könsskillnader i andelen utsatta. Framförallt är män anställda inom socialt arbete betydligt mer utsatta än kvinnor i samma yrkesgrupp. Män är också mer utsatta än kvinnor bland anställda inom hälso- och sjukvård samt bevakning och säkerhet. Kvinnor är istället mer utsatta än män bland butiks- och kassapersonal och inom övriga yrken.

Figur 1. Andelen som uppger att de utsattes för yrkesrelaterade brott mot person (hot, misshandel, rån, trakasserier eller sexualbrott), efter yrkesgrupp. Källa: NTU 2014–2017.

Skillnaderna i utsatthet mellan olika yrkesgrupper stämmer väl överens med tidigare resultat baserade på ULF/SILC. Även där var utsattheten störst bland dem som arbetar med bevakning och säkerhet, och därefter inom socialt arbete och hälso- och sjukvård (Estrada, Nilsson och Wikman 2007). I AMU särredovisas inte anställda inom bevakning och säkerhet, men utsattheten är även där särskilt hög bland anställda inom socialt arbete och hälso- och sjukvård (Arbetsmiljöverket 2016a).

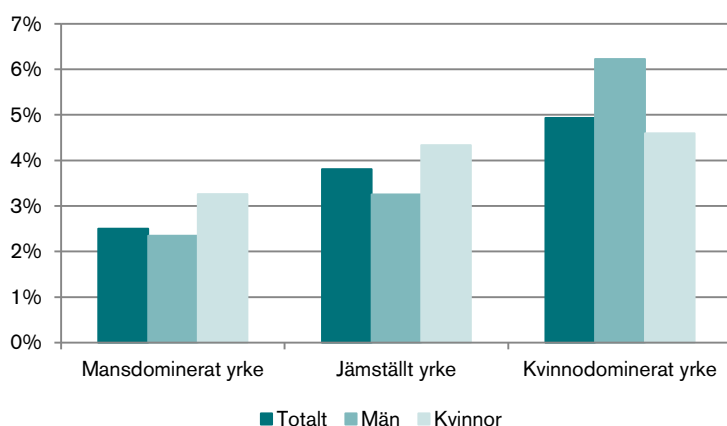
¹² Data om yrke finns bara med i NTU 2014–2017. För mer detaljerad statistik över utsatthet inom olika yrkeskategorier, se tabell 5 i bilagan.

Kvinnodominerade yrken mer drabbade

Arbetsmarknaden är kraftigt könsuppdelad; enbart omkring en sjättedel av befolkningen arbetar inom ett yrke med jämn könsfördelning (SCB 2016a). Därför analyserades utsattheten även baserat på könsfördelningen inom yrket.¹³ Andelen utsatta för yrkesrelaterade brott mot person är större inom kvinnodominerade yrken än inom både yrken med jämn könsfördelning och mansdominerade yrken (se figur 2). Att utsattheten är störst inom kvinnodominerade yrken, trots att den mansdominerade yrkesgruppen bevakning och säkerhet är mest utsatt, har att göra med att bevakning och säkerhet är en liten yrkesgrupp. Andra mansdominerade yrken är avsevärt vanligare och har samtidigt betydligt mindre utsatthet.

Att utsattheten varierar med könsfördelningen inom yrket kan handla om skillnader i arbetsuppgifter, skillnader i utsatthet mellan könen eller en kombination av båda. Därför delades resultaten även upp efter kön. För både kvinnor och män är utsattheten störst inom kvinnodominerade yrken och minst inom mansdominerade yrken. Däremot ser skillnaden i utsatthet mellan kvinnor och män olika ut beroende på könsfördelningen inom yrket. Inom yrken som är mansdominerade eller har jämn könsfördelning uppger en större andel kvinnor än män att de utsatts, men inom kvinnodominerade yrken är tvärtom andelen utsatta män större än andelen utsatta kvinnor.

Figur 2. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat brott mot person (hot, misshandel, rån, trakasserier eller sexualbrott), efter könsfördelningen inom yrket. Källa: NTU 2014–2017.

Att män är mer utsatta i kvinnodominerade yrken och vice versa är i linje med att risken att utsättas för mobbning och trakasserier tycks öka om man tillhör ett kön som är underrepresenterat på arbetsplatsen (Arbetsmiljöverket 2011). Det kan dock även finnas andra förklaringar till resultatet.

Arbete i högriskyrke har störst betydelse

Skillnader i utsatthet mellan olika befolkningsgrupper (se sidorna 8–10) kan i vissa fall handla om att de skiljer sig åt på andra punkter som är relaterade till utsatthet. Exempelvis kan den större utsattheten bland eftergymnasialt utbildade handla om att vissa högriskyrken, som socialt arbete, kräver sådan utbildning. Av den anledningen analyseras här även hur stor betydelse

¹³ Mansdominerade yrken definierades som yrken med mer än 60 procent män, kvinnodominerade yrken som yrken där mer än 60 procent var kvinnor, och jämställda yrken som yrken där könsfördelningen inte skilde mer än 40–60 procent. De mansdominerade yrken som enligt SCB hade flest anställda 2015 var företagssäljare och lager- eller terminalpersonal. De kvinnodominerade yrkena med flest anställda var undersköterska inom hemtjänst eller äldreomsorg och grundskollärare. Bland jämställda yrken var flest anställda som butikssäljare inom fackhandel och som kock eller kallsänka.

var och en av bakgrundsfaktorerna har var för sig, när de andra faktorerna, inklusive arbete inom ett högriskyrke, hålls konstanta.¹⁴ Resultaten redovisas i oddskvoter. Förenklat innebär oddskvoter över 1 att gruppen har större risk att utsättas, jämfört med referensgruppen, och oddskvoter under 1 att gruppen har mindre risk.¹⁵

När övriga bakgrundsfaktorer hålls konstanta är det totalt sett bara anställning i ett högriskyrke som uppvisar en tydlig och statistiskt signifikant skillnad i risk att utsättas (se tabell 2).¹⁶ Den som är anställd i något av högriskyrkena löper 2,5 gånger större risk att utsättas i arbetet när man tar hänsyn till andra faktorer som kön och ålder. Vilka faktorer som ökar respektive minskar risken att utsättas i yrket är överlag desamma för kvinnor och män, men vissa könskillnader förekommer. För män innebär anställning i ett högriskyrke betydligt större riskökning än för kvinnor. Dessutom har män, men inte kvinnor, större risk att utsättas om de bor i en större stad. Samtidigt har kvinnor mindre risk att utsättas om de är i åldern 55–64 år eller sammanboende med barn, medan detta inte medför mindre risk för män. Det kan fortfarande finnas andra faktorer, utöver de som undersöks här, som ligger bakom vissa av skillnaderna. Det går därför inte att med säkerhet dra slutsatsen att det till exempel är att vara 55–64 år gammal som i sig leder till minskad utsatthet. Exempelvis kan äldre oftare inneha positioner som innebär att de inte arbetar med riskfyllda arbetsuppgifter i samma utsträckning (Brå 2016).

---

¹⁴ I tabell 6 i bilagan redovisas även hur stor betydelse var och en av bakgrundsfaktorerna har var för sig, när andra bakgrundsfaktorer, utom arbete inom ett högriskyrke, hålls konstanta.

¹⁵ I texten används begreppet risk fast resultaten inte redovisas i riskkvoter utan i oddskvoter. När andelen händelser är mycket liten, som i den här publikationen, brukar riskkvoter och oddskvoter vara ungefär desamma (Davies, Crombie och Tavakoli 1998).

¹⁶ Yrke har större inverkan på sannolikheten för yrkesrelaterad utsatthet än alla de övriga bakgrundsfaktorerna tillsammans. Pseudo R^2 -värdet (Nagelkerke) är 0,04 när samtliga faktorer, inklusive yrke, ingår i modellen (redovisas i tabell 2). Om yrke tas bort från modellen sjunker pseudo R^2 -värdet till 0,01 (redovisas i tabell 6 i bilagan) och om enbart yrke ingår i modellen blir värdet 0,03 (redovisas inte i tabell). Utöver att utvärdera vilken modell som är mest lämplig bör pseudo R^2 här tolkas med försiktighet. Måttet är nämligen lägre när andelen händelser, i detta fall yrkesrelaterad utsatthet, är lågt (Sharma, McGee och Kibria 2011).

Tabell 2. Risk för yrkesrelaterad utsatthet (oddskvot) när övriga faktorer konstanthålls i multivariat logistisk regression.
Källa: NTU 2014–2017.

	Oddsquot		
	Totalt	Män	Kvinnor
Kön			
<i>Män (referensgrupp)</i>	1,0	-	-
Kvinnor	1,1	-	-
Ålder			
<i>20–24 år (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
25–34 år	1,2	1,4	1,1
35–44 år	1,2	1,5	1,1
45–54 år	1,1	1,4	1,0
55–64 år	0,7	1,6	0,4 **
Svensk/utländsk bakgrund			
<i>Svenskfödda med minst en inrikesfödd förälder (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda	1,1	1,2	1,1
Utrikesfödda	1,1	1,4	1,0
Utbildningsnivå			
<i>Förgymnasial (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Gymnasial	1,3	1,6	1,2
Eftergymnasial	1,4	1,2	1,5
Familjetyp			
<i>Ensamstående utan barn (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Ensamstående med barn	0,9	1,2	0,7
Sammanboende utan barn	0,9	0,8	0,9
Sammanboende med barn	0,8	0,9	0,6 *
Bostadstyp			
<i>Småhus (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Flerfamiljshus	1,2	1,3	1,1
Boendeort			
Storstadsregion	0,9	1,2	0,8
Större stad	1,1	1,6 *	0,9
<i>Mindre stad/landsbygd (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Yrke			
Högriskyrke	2,5 ***	4,4 ***	1,8 ***
<i>Övriga yrken (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0

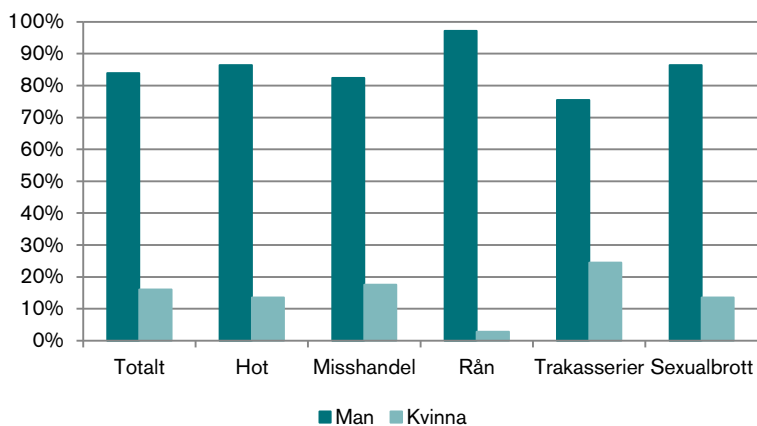
Fotnot: 1,0 = lika stor risk att utsättas som referensgruppen, < 1,0 = mindre risk, > 1,0 större risk. Statistisk signifikans:
* = p < 0,05, ** = p < 0,01, *** = p < 0,001.

Omständigheter kring brottet

Gärningspersonen är oftast man

Gärningspersonen var en man i majoriteten av de yrkesrelaterade brotten, där den utsatta hade en uppfattning om gärningspersonens kön (se figur 3).¹⁷ Hur stor del av brotten som begås av män varierar mellan olika brottstyper, från 76 procent för trakasserier till 97 procent för rån. Att gärningspersonen oftast är en man vid yrkesrelaterade brott stämmer överens med hur resultaten brukar se ut för brott mot person (Brå 2017a).

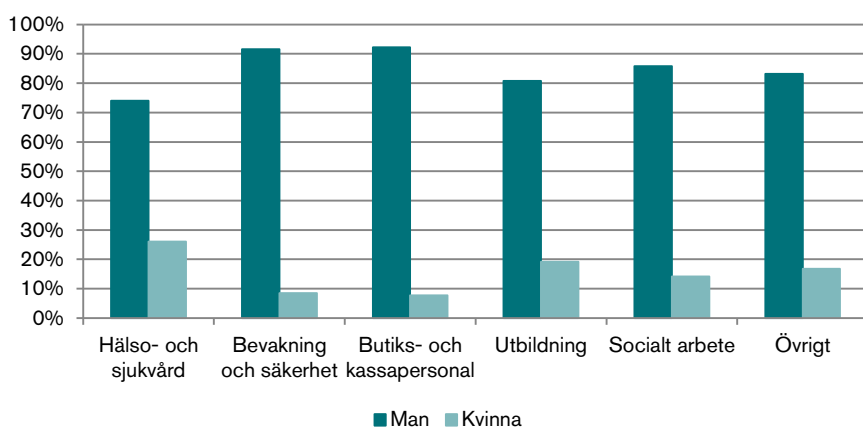
Figur 3. Gärningspersonens kön vid yrkesrelaterade brott, efter brottstyp. Källa: NTU 2006–2017*.

* Utom för sexualbrott, som avser NTU 2009–2017.

För samtliga yrkesgrupper är gärningspersonen oftast en man, men andelen brott där gärningspersonen är man varierar mellan yrkesgrupperna (se figur 4). Störst andel brott begångna av män hittas inom bevakning och säkerhet samt butiks- och kassapersonal, medan andelen är minst inom hälso- och sjukvård.

Figur 4. Gärningspersonens kön vid yrkesrelaterade brott, efter yrkesgrupp. Källa: NTU 2014–2017.

Gärningspersonen är oftast en man oavsett offrets kön, men brott mot män begås oftare av

¹⁷ För mer detaljerad statistik om omständigheter kring yrkesrelaterade brott, se tabell 7–9 i bilagan.

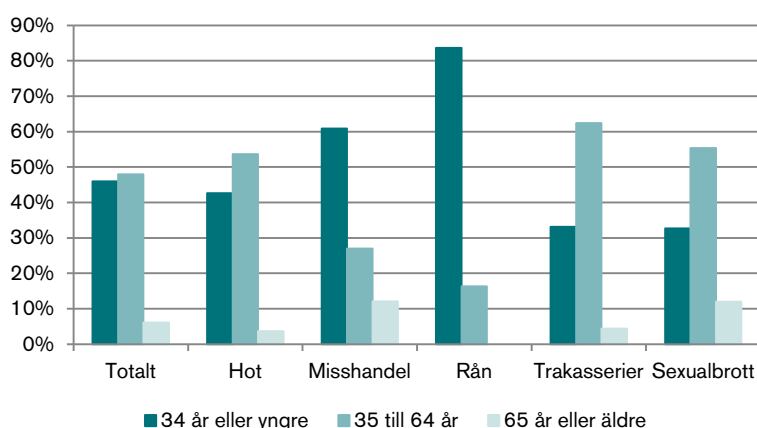

män än brott mot kvinnor (88 jämfört med 81 procent). Det verkar dock vara relaterat till att kvinnor och män till stor del arbetar inom olika yrken, eftersom gärningspersonen mer sällan är en man vid brott mot anställda i kvinnodominerade yrken (se tabell 9 i bilagan).

Gärningspersonens ålder skiljer sig mellan olika brottstyper

I de fall den utsatta känner till eller kan uppskatta gärningspersonens ålder är det totalt sett ungefär lika vanligt att gärningspersonen bedöms ha varit max 34 år som 35–64 år (se figur 5). Vilken åldersgrupp som är vanligast varierar mellan olika brottstyper. Vid yrkesrelaterade fall av misshandel och rån bedömer offret oftast att gärningspersonen var 34 år eller yngre. För hot, trakasserier och sexualbrott är det däremot vanligast att gärningspersonen bedöms ha varit i åldern 35–64 år. Det stämmer överens med hur resultaten brukar se ut för brott mot person (Brå 2017a).

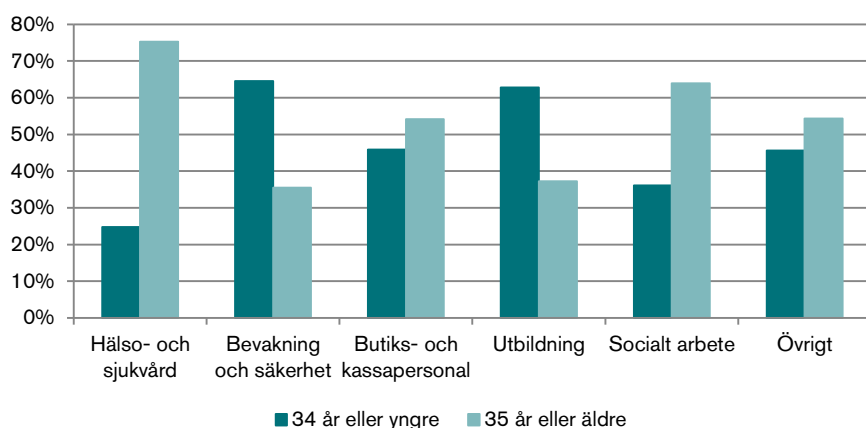
Figur 5. Gärningspersonens ålder vid yrkesrelaterade brott, efter brottstyp. Källa: NTU 2006–2017*.

* Utom för sexualbrott, som avser NTU 2009–2017.

Gärningspersonens ålder skiljer sig även beroende på offrets yrkesgrupp (se figur 6). Vid brott mot anställda inom bevakning- och säkerhet respektive utbildning är det vanligast att gärningspersonen bedöms ha varit 34 år eller yngre. Brott mot anställda i hälso- och sjukvården respektive socialt arbete utförs istället till större delen av gärningspersoner som är 35 år eller äldre. I omkring en femtedel av brott mot anställda inom hälso- och sjukvården är gärningspersonen till och med 65 år eller äldre (redovisas inte i figur). Den betydligt större andelen äldre gärningspersoner hänger troligen samman med att personal som arbetar med demenssjuka tycks vara en särskilt utsatt grupp inom hälso- och sjukvården (Phillips 2016).

Figur 6. Gärningspersonens ålder vid yrkesrelaterade brott, efter yrkesgrupp. Källa: NTU 2014–2017.

Brott mot kvinnor begås oftare än brott mot män av en gärningsperson som är 35 år eller äldre (64 % jämfört med 42 %). Könskillnaden förekommer oavsett könsfördelningen inom yrket, men är betydligt större inom kvinnodominerade yrken (se tabell 9 i bilagan).

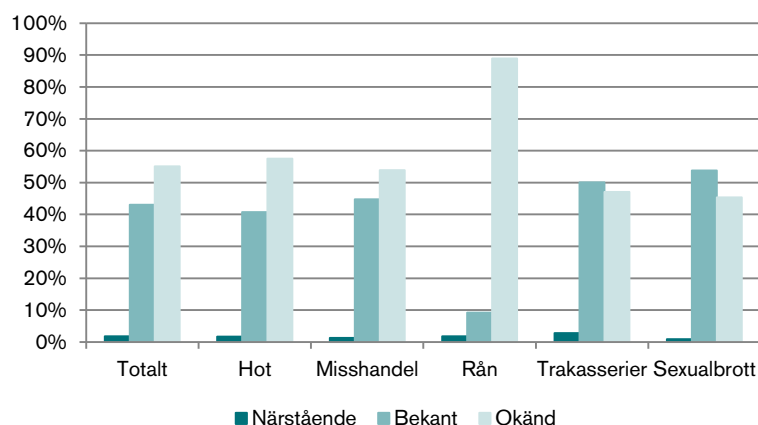
Gärningspersonen är okänd eller bekant med offret

I lite mer än hälften av de yrkesrelaterade brotten är gärningspersonen tidigare okänd för offret och det är något mindre vanligt att gärningspersonen är bekant (se figur 7). Det är ovanligt att gärningspersonen är närstående.

För hot och misshandel är det något vanligare att gärningspersonen är okänd än bekant och vid rån är gärningspersonen oftast okänd. För trakasserier och sexualbrott är det istället något vanligare att gärningspersonen är bekant.

Andelen som utsätts av närstående är inte oväntat betydligt mindre för yrkesrelaterade brott än vad andelen brukar vara för brott mot person, och gärningspersonen är istället oftare bekant (Brå 2018a).

Figur 7. Relation mellan offer och gärningsperson vid yrkesrelaterade brott, efter brottstyp. Källa: NTU 2006–2017*.

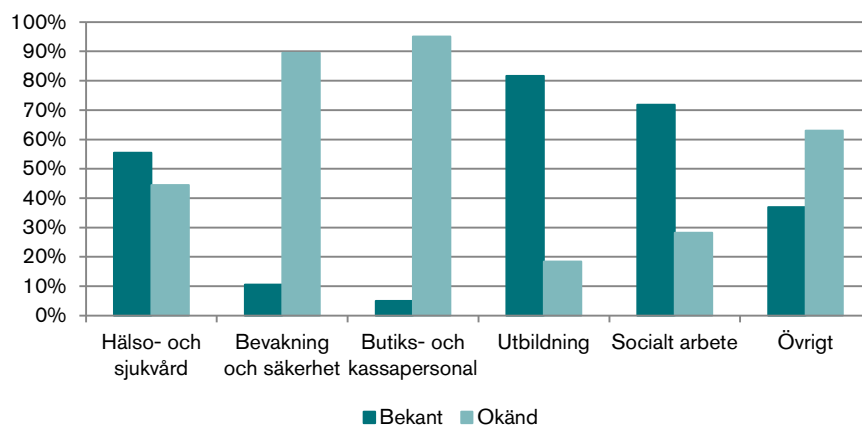
* Utom för sexualbrott, som avser NTU 2009–2017.

Huruvida gärningspersonen är bekant eller okänd skiljer sig kraftigt mellan olika yrkesgrupper (se figur 8). Brott begångna mot anställda inom bevakning och säkerhet eller mot kassa- och butikspersonal utförs nästan alltid av någon tidigare okänd, medan brott mot anställda inom utbildning respektive socialt arbete oftast utförs av någon som är bekant. Inom hälsa- och

sjukvården är det något vanligare att gärningspersonen är bekant än att denne är okänd.

Skillnaderna mellan olika yrkesgrupper hänger samman med vilka personer de kommer i kontakt med och vilka personer som oftast ligger bakom brott mot anställda. Direktkontakt med andra än kollegor ökar risken att utsättas i arbetet (Jerre 2009). För till exempel butiks- och kassapersonal är det kontakten med många okända personer som medför risk att utsättas i yrket, medan anställda inom socialt arbete istället riskerar att utsättas av sina klienter.

Figur 8. Relation mellan offer och gärningsperson* vid yrkesrelaterade brott, efter yrkesgrupp. Källa: NTU 2014–2017.

* Brotts där gärningspersonen är närstående ingår inte, eftersom antalet per yrkesgrupp är för litet.

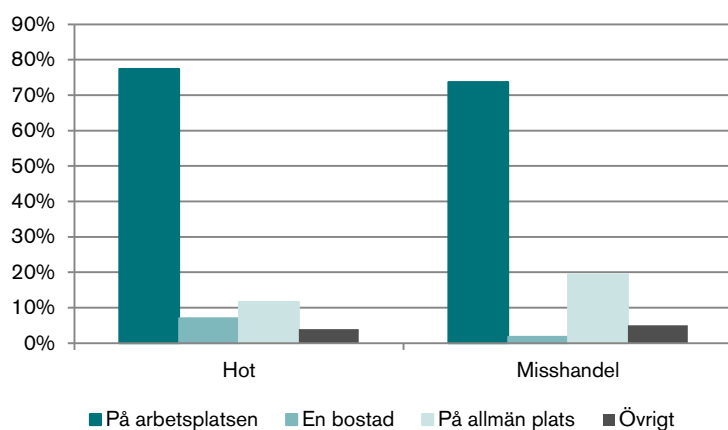
Yrkesrelaterade brott mot kvinnor begås oftare av en bekant än motsvarande brott mot män (53 % jämfört med 33 %). En delförklaring är att detta överlag är vanligare inom kvinnodominerade yrken. Det är dock dessutom så att kvinnor oftare än män utsätts av någon bekant även inom gruppen kvinnodominerade yrken (se tabell 9 i bilagan).

Brotten sker oftast på arbetsplatsen

Yrkesrelaterade fall av hot och misshandel inträffar oftast på den egna arbetsplatsen (se figur 9). Utanför arbetsplatsen är det vanligast att yrkesrelaterad misshandel inträffar på allmän plats, medan hot oftast sker antingen på allmän plats eller i en bostad.¹⁸ Inom vissa yrkesgrupper förekommer arbete både på allmän plats och i en bostad som tillhör till exempel en klient eller patient. Att brottet inträffat på allmän plats eller i en bostad behöver därför inte betyda att det inträffat utanför arbetstid. Att hot oftare än misshandel inträffar i en bostad skulle åtminstone delvis kunna förklaras av att hot inte kräver något fysiskt möte, utan exempelvis kan förmedlas över telefon.

¹⁸ Det var inte möjligt att utifrån NTU studera var yrkesrelaterade rån, trakasserier eller sexualbrott oftast sker. För rån ingick frågan om var man utsätts enbart 2016–2017 (vilket ger för få observationer), vad gäller trakasserier ingår inte frågan om var de skett, och för sexualbrott ingår det i definitionen av yrkesrelaterat brott att det skedde på arbetsplatsen.

Figur 9. Plats för yrkesrelaterat hot och misshandel. Källa: NTU 2009–2017.

Stöd och polisanmälan

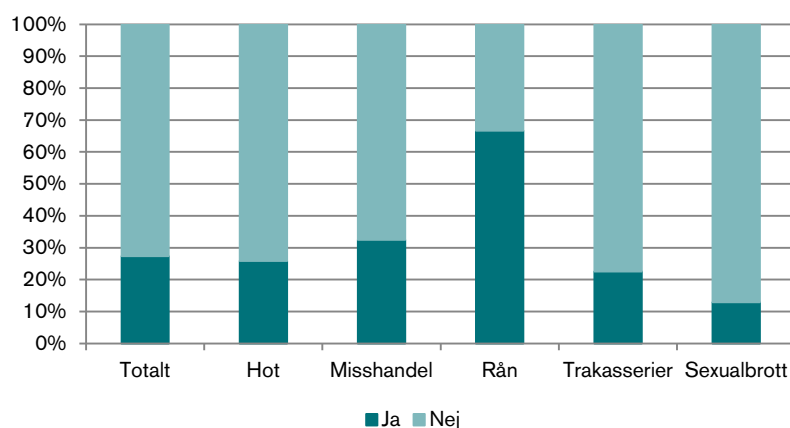
Många brott anmäls inte

Yrkesrelaterade brott mot person polisanmäls oftast inte (se figur 10). Andelen brott som anmäls skiljer sig mellan olika brottstyper; rån anmäls betydligt oftare än de andra brotten, medan sexualbrott anmäls i minst utsträckning.

Det finns flera omständigheter som kan ligga bakom skillnaderna i andelen polisanmälda brott. För hot och våld brukar anmälningsbenägenheten öka med brottets allvarlighetsgrad, vilket troligen är anledningen till att yrkesrelaterad misshandel anmäls oftare än hot. Anmälningsbenägenheten är också större om den drabbade söker ersättning från försäkringsbolag, eftersom det brukar krävas en anmälan för att man ska få ersättning. Stor ekonomisk förlust ökar motivationen att söka ersättning och innebär därmed större benägenhet att polisanmäla. Det är troligen ett av skälen till att yrkesrelaterade rån polisanmäls betydligt oftare än de andra brottstyperna. Att anmälningsbenägenheten är lägst för sexualbrott har förmodligen att göra med brottets känsliga natur (Brå 2008).

Av de brott mot person som sker i yrkesrelaterade sammanhang är andelen polisanmälda brott i nivå med motsvarande andel brott mot person totalt sett. Ett undantag är rån, som anmäls i större utsträckning om de är yrkesrelaterade (Brå 2018a). I en tidigare undersökning baserad på NTU hade yrkesrelaterad misshandel större sannolikhet än annan misshandel att polisanmälas, när andra omständigheter samtidigt konstanthölls (Brå 2008). Att andelen misshandelsbrott som polisanmäls trots detta inte är större för de yrkesrelaterade brotten kan handla om att det finns omständigheter kring yrkesrelaterade brott som delvis skiljer sig från andra brott och som samtidigt påverkar anmälningsbenägenheten.

Figur 10. Polisanmälan av yrkesrelaterade brott*. Källa: NTU 2006–2017**.

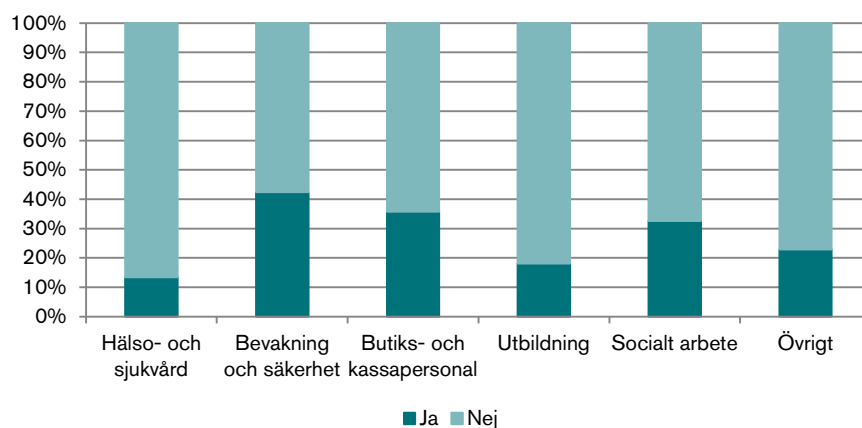
* Eftersom trakasserier innebär en serie händelser avses här om någon av händelserna polisanmäls.

** Utom för sexualbrott, som avser NTU 2009–2017.

Benägenheten att polisanmäla yrkesrelaterade brott skiljer sig även mellan olika yrkesgrupper (se figur 11). Anställda inom bevakning och säkerhet är den yrkesgrupp som i störst utsträckning polisanmäler yrkesrelaterade brott. Anmälningsbenägenheten är minst för brott mot anställda i hälso- och sjukvården.

Det finns flera möjliga förklaringar till att anmälningsbenägenheten tycks skilja sig mellan olika yrkesgrupper. Att anmälningsbenägenheten är störst bland anställda inom bevakning och säkerhet samt bland butiks- och kassapersonal kan åtminstone delvis handla om att de oftast utsätts av en för dem okänd person (se sida 17), vilket brukar öka sannolikheten att brott polisanmäls (Brå 2008). Att anmälningsbenägenheten är minst vid brott mot anställda inom hälso- och sjukvården kan delvis ha att göra med att brotten oftare utförs av någon med känd diagnos, till exempel demens eller psykos, vilket kan leda till att offret inte anser att gärningspersonen är fullt ut ansvarig för sina handlingar (Phillips 2016).

Figur 11. Polisanmälan av yrkesrelaterade brott. Källa: NTU 2014–2017.

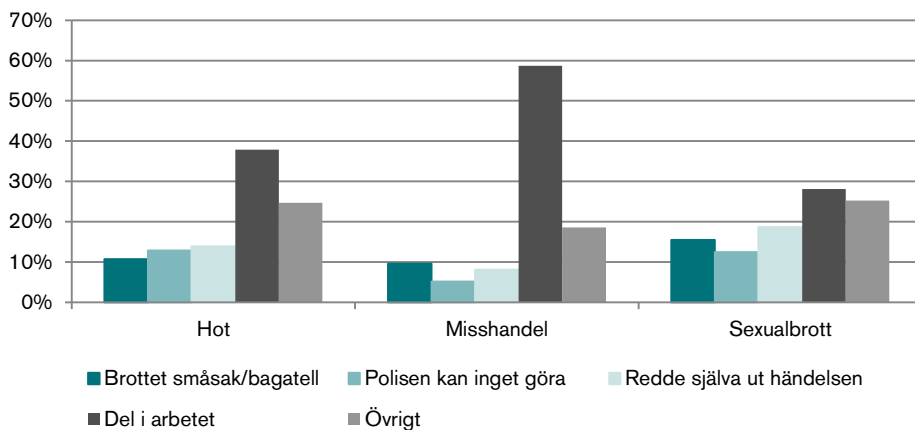

Män polisanmäler yrkesrelaterade brott oftare än kvinnor (34 % jämfört med 22 %). Det verkar inte handla om skillnader i anmälningsbenägenhet mellan mans- och kvinnodominerade yrken, eftersom kvinnor polisanmäler brott mer sällan än män oavsett könsfördelningen inom

yrket (se tabell 9 i bilagan).

De som svarade att de inte polisanmält brottet tillfrågades om anledningen till det.¹⁹ Det vanligaste skälet var att händelsen sågs som en del i arbetet (se figur 12). Andelen som svarade detta var störst för misshandel och lägst för sexualbrott.

Figur 12. Skäl till att inte polisanmäla yrkesrelaterade brott mot person. Källa: NTU 2006–2017*.

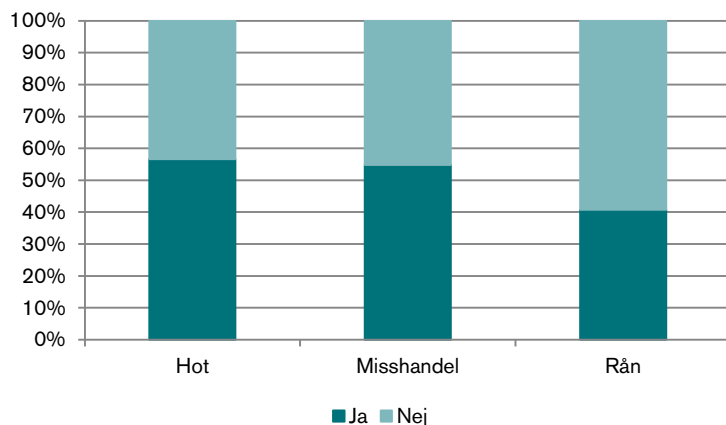

* Utom för sexualbrott, som avser NTU 2009–2017.

Hälften fick stöd och hjälp av arbetsgivaren

Av de som utsatts för yrkesrelaterat hot eller misshandel angav strax över hälften att de fått stöd och hjälp av arbetsgivaren med anledning av brottet (se figur 13).²⁰ Andelen som fick stöd och hjälp med anledning av rån var mindre än för hot och misshandel.

Figur 13. Stöd och hjälp från arbetsgivaren vid yrkesrelaterat hot, misshandel eller rån. Källa: NTU 2006–2017.

¹⁹ Frågan ingår inte för trakasserier. Rån redovisas inte eftersom för få svarat att de inte polisanmälde brottet.

²⁰ Frågan ingår inte för trakasserier och sexualbrott.

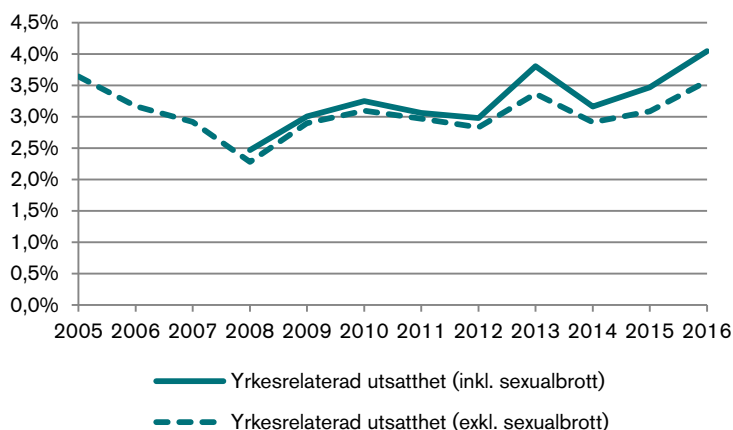
Utvecklingen 2005–2016

Utvecklingen av yrkesrelaterade brott mot person beskrivs först totalt sett och därefter för enskilda brottstyper. Utvecklingen av enskilda brottstyper kan vara skakig eftersom det ibland är få svarande per år som uppgett att de utsatts med anledning av yrket.²¹

Den yrkesrelaterade utsattheten ökade

Till en början minskade andelen förvärvsarbetande i åldern 20–64 år som uppger att de utsatts för något yrkesrelaterat brott mot person, från 3,6 till 2,3 procent 2005–2008 (se figur 14). Därefter ökade dock utsattheten successivt, och var 2016 tillbaka på 3,6 procent. Den ökande trenden förstärks om sexualbrott ingår i totalen.²²

Figur 14. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat brott mot person. Källa: NTU.

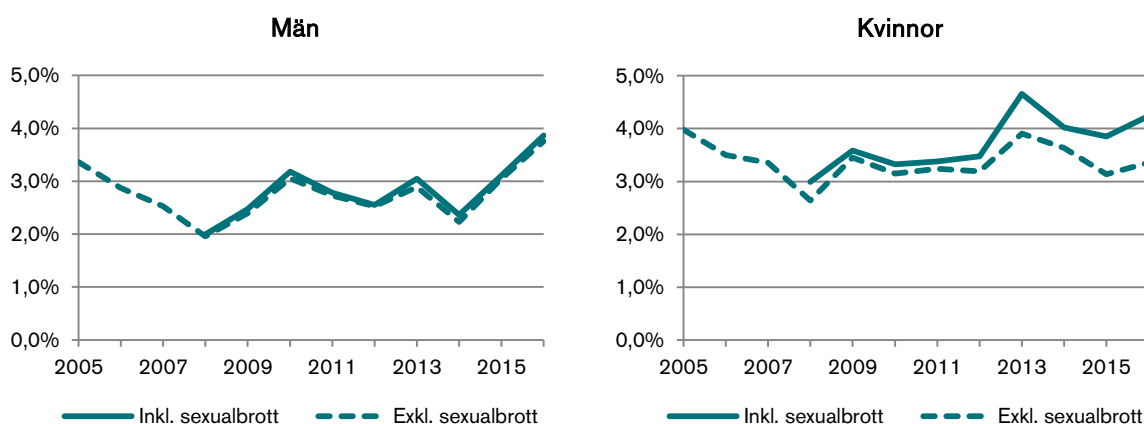
Utvecklingen av yrkesrelaterad utsatthet är likartad för kvinnor och män; efter den inledande nedgången 2005–2008 syns en ökande trend 2008–2016 (se figur 15). För kvinnor, men inte

²¹ Det genomsnittliga antalet *per år* som uppger att de utsatts för det aktuella brottet var 103 för hot, 40 för misshandel och 51 för trakasserier. Utvecklingen av rån och sexualbrott redovisas istället i treårsperioder, eftersom antalet är för litet för att redovisas årsvis. Det genomsnittliga antalet *per treårsperiod* som uppgav att de utsatts var 21 för rån och 43 för sexualbrott.

²² Sexualbrott följs bara från 2008, eftersom brott på arbetsplatsen innan dess inte särredovisades från brott i skolan.

män, förstärks den ökande trenden tydligt när sexualbrott ingår i totalen.

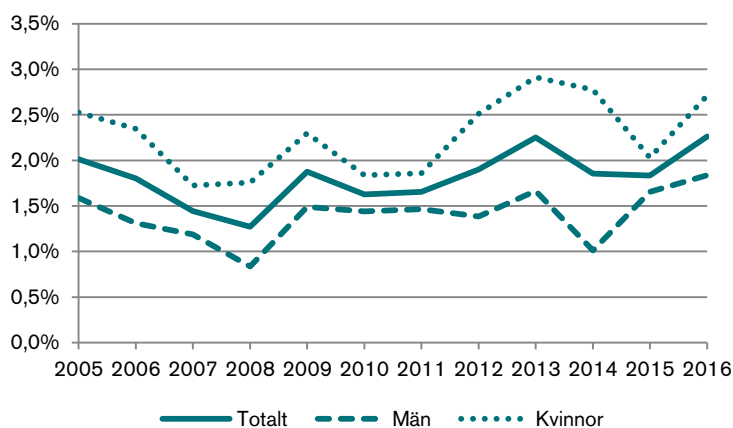
Figur 15. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat brott mot person efter kön. Källa: NTU.

Utsattheten för hot, men inte misshandel, ökade

Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat hot minskade först från 2,0 till 1,3 procent 2005–2008 (se figur 16). Därefter ökade andelen successivt igen, och var 2016 uppe i 2,3 procent. Andelen fluktuerade dock en del från år till år, och det är därför svårt att dra säkra slutsatser om utvecklingen. Utvecklingen är likartad bland kvinnor och män. Siffrorna kan jämföras med andelen i befolkningen som uppger sig ha utsatts för hot, yrkesrelaterat eller inte, som låg på en relativt stabil nivå 2006–2014, men ökade 2014–2016 (Brå 2018a).

Figur 16. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat hot. Källa: NTU.

Andelen förvärvsarbetsande som uppger att de utsatts för yrkesrelaterad misshandel minskade svagt 2005–2015, från 0,9 till 0,6 procent (se figur 17).²³ Men 2016 ökade andelen utsatta till 0,9 procent och var alltså tillbaka på samma nivå som 2005. Det är dock för tidigt för att säga om ökningen 2016 är början på en uppåtgående trend eller ett tillfälligt avbrott.

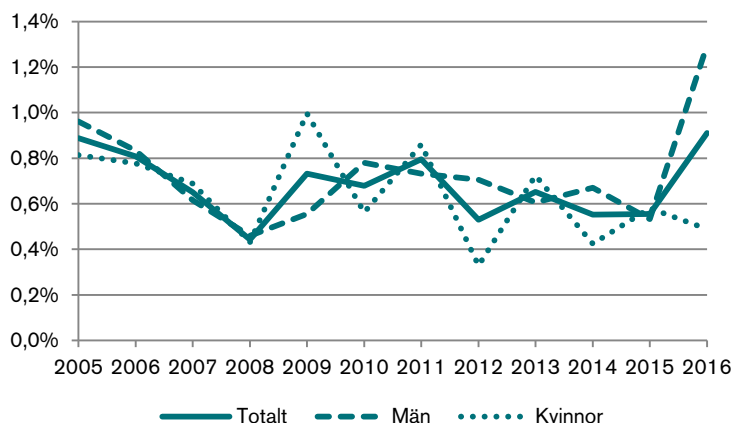
²³ Den svaga minskningen i andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterad misshandel 2005–2015 är inom den statistiska felmarginalen.

Utvecklingen skiljer sig något mellan kvinnor och män. Bland män minskade andelen 2005–2008, fluktuerade sedan runt den nya lägre nivån fram till 2015, för att sedan öka kraftigt 2016. Andelen kvinnor som uppger att de utsatts för yrkesrelaterad misshandel varierade mycket från år till år, men låg generellt på en lägre nivå de senaste tre åren.

Utvecklingen av yrkesrelaterad misshandel liknar utvecklingen för misshandel generellt. Andelen i befolkningen som uppger att de utsatts för misshandel, oavsett om den var yrkesrelaterad eller inte, uppvisade en svag nedåtgående trend 2005–2015, men ökade 2016 till samma nivå som 2005 (Brå 2018a).

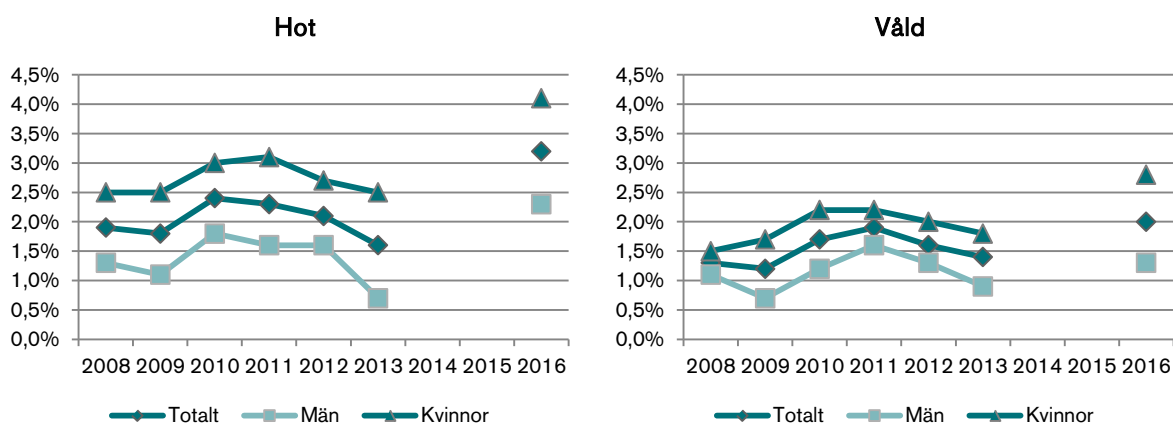
Figur 17. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterad misshandel. Källa: NTU.

Som tidigare nämnts studeras utsatthet för hot och våld också i andra undersökningar. Även om nivåerna inte är jämförbara, stärks resultaten om undersökningarna tyder på samma utveckling. Andelen som i ULF/SILC uppger att de utsatts för hot i arbetet fluktuerade 2008–2013 (se figur 18). Åren 2014–2015 ställdes ingen fråga om utsatthet för hot eller våld i ULF/SILC, men när frågan åter ställdes 2016 hade andelen ökat kraftigt. Andelen som uppger att de utsatts för hot är alltså liksom i NTU större 2016 än 2008, men eftersom uppgifter saknas 2014–2015 är det inte lika tydligt att det rör sig om en ökande trend. Utvecklingen är likartad bland kvinnor och män.

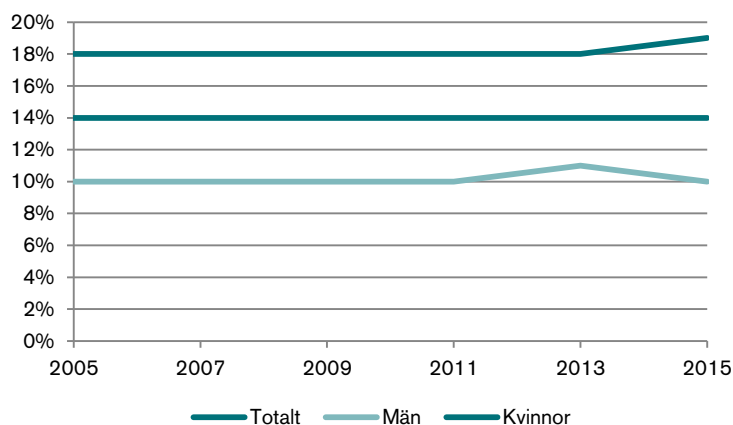
I ULF/SILC liknar utvecklingen av våld i arbetet utvecklingen för hot. Mellan 2008 och 2013 fluktuerade andelen som uppger att de utsatts för våld i arbetet. När frågan om utsatthet för våld i arbetet åter ställdes 2016, efter uppehållet 2014–2015, hade andelen som uppgav att de utsatts ökat kraftigt. Det liknar resultatet för NTU, där andelen som uppgav att de utsatts för misshandel var större 2016 än tidigare år.

Figur 18. Andelen som uppger att de utsatts för hot eller våld i arbetet. Källa: ULF/SILC.²⁴

Även i AMU studeras utsatthet för hot och våld i arbetet, men till skillnad från de andra undersökningarna ingår hot och våld i samma fråga och kan därför inte studeras separat (SCB 2017a). Andelen som uppgav att de utsatts för våld eller hot om våld låg i AMU stabilt runt 14 procent mellan 2005 och 2015 (se figur 19). Utvecklingen enligt AMU skiljer sig alltså från utvecklingen enligt NTU.

Figur 19. Andelen som uppger att de utsatts för våld eller hot om våld i arbetet. Källa: AMU²⁵.

Att andelen som utsatts för yrkesrelaterat hot enligt NTU är större 2016 än 2008 stöds sammanfattningsvis av ULF/SILC, även om ökningen tycks ha startat tidigare enligt NTU. Däremot syns ingen motsvarande ökning i AMU. Vad gäller utsatthet för misshandel är det bara NTU som tyder på en svag minskning fram till 2015, vilket talar för att nivån snarare varit relativt stabil fram till 2015. Däremot syns 2016 en ökning i andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat våld, enligt både NTU och ULF/SILC. Eftersom AMU genomförs vartannat år saknas siffror för 2016.

²⁴ Åren 2006–2007 ingår inte, eftersom det då pågick ett förändringsarbete som skulle kunna påverka resultatet (SCB 2010). Efter 2013 ingår frågor om hot och våld enbart i varannan omgång av ULF/SILC (två år räknas som en omgång) och därför saknas uppgifter för åren 2014–2015 (SCB 2015).

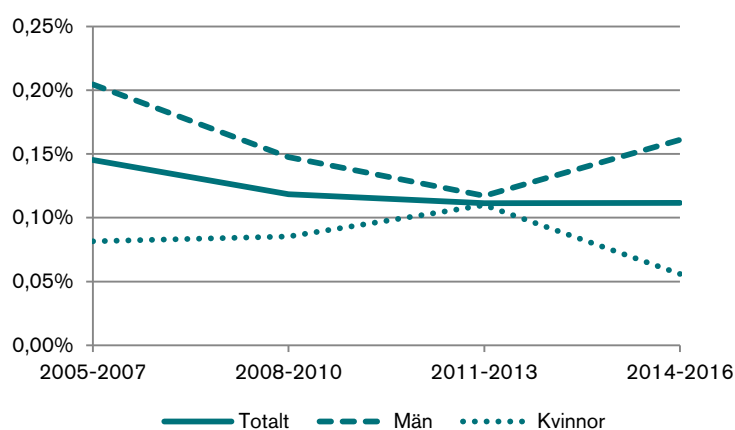
²⁵ I AMU publiceras resultaten utan decimaler och därför syns enbart förändringar i avrundat heltal i diagrammet.

Yrkesrelaterade rån kan ha minskat

Andelen som uppger att de utsatts för rån med anledning av yrket sjönk något, från 0,15 procent 2005–2007 till 0,11 procent 2014–2016 (se figur 20). Både andelen kvinnor och andelen män som utsatts för yrkesrelaterat rån var något lägre 2014–2016 än 2005–2007. Utvecklingen bör dock tolkas med försiktighet eftersom mycket få svarande uppger att de utsatts för rån i yrket.²⁶

Jämförelsevis var andelen som uppger att de utsatts för rån, yrkesrelaterat eller inte, relativt stabil 2005–2015. År 2016 ökade dock andelen och det återstår att se om det rör sig om ett trendbrott (Brå 2018a).

Figur 20. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat rån. Källa: NTU.

För rån är det även möjligt att urskilja yrkesrelaterade brott i statistiken över anmälda brott. Till skillnad från de flesta andra brott är anmälningsstatistiken dessutom troligen en någorlunda tillförlitlig källa för utvecklingen av yrkesrelaterade rån. Mörkertalet kan nämligen antas vara ganska lågt för yrkesrelaterade rån, eftersom de ofta innebär stora ekonomiska förluster och ersättning från försäkringsbolag kräver polisanmälan. Utvecklingen enligt NTU jämförs därför här med utvecklingen av polisanmälda rån i yrket.

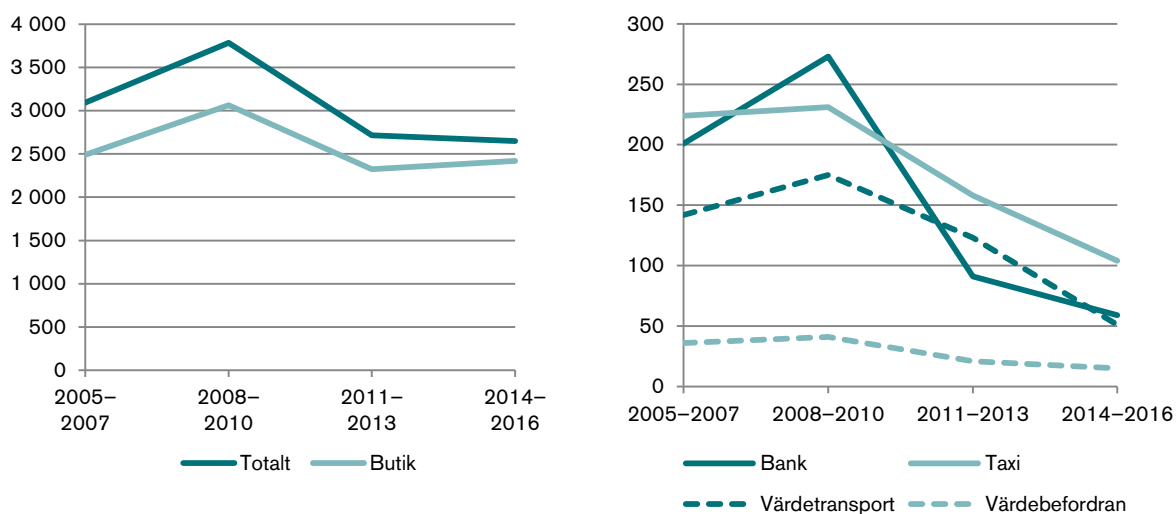
Antalet polisanmälda rån i yrket ökade perioden 2008–2010 jämfört med föregående treårsperiod, men minskade därefter igen (se figur 21). Antalet anmälda rån var därmed något lägre perioden 2014–2016 än 2005–2007, liksom andelen utsatta för yrkesrelaterat rån i NTU. Det är i första hand minskningen i rån mot bank, taxi, värdetransport och värdebefordran²⁷ som gör nivån lägre 2014–2016 än 2005–2007.²⁸

²⁶ Den minskade andelen som uppger att de utsatts för rån relaterat till yrket är inom den statistiska felmarginalen.

²⁷ Rån mot värdebefordran kan till exempel innebära rån mot personer som transporterar butikens dagskassa till depå.

²⁸ Att antalet anmälda rån nådde en topp 2008–2010 reflekteras däremot inte i andelen som uppger att de utsatts för rån i yrket. En anledning till skillnaden kan vara att få personer uppger att de utsatts för yrkesrelaterat rån, vilket gör utvecklingen osäker, en annan kan vara att NTU reflekterar *andelen utsatta* medan anmälningsstatistiken avser *antalet brott*.

Figur 21. Antalet polisanmälda rån i yrket (mot bank, post, butik, taxi, värdebefordran eller värdetransport). Källa: Kriminalstatistiken.

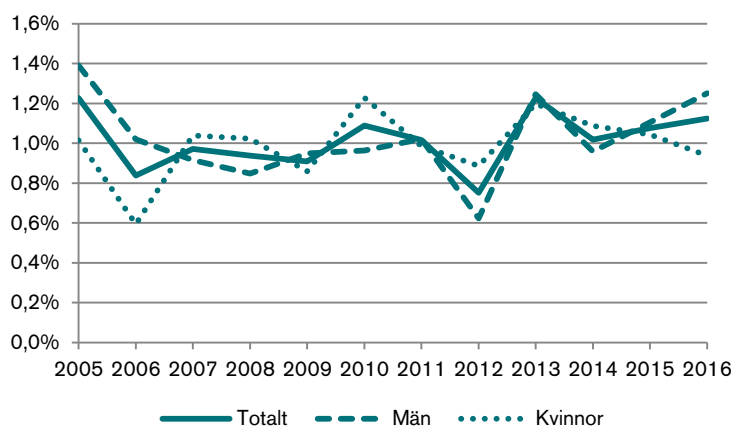

Oförändrad utsatthet för trakasserier

Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterade trakasserier varierade 2005–2016 omkring 1,0 procent, utan att någon tydlig trend kan urskiljas (se figur 22). Utvecklingen är likartad bland kvinnor och män.

För trakasserier skiljer sig den yrkesrelaterade utvecklingen från utvecklingen totalt. Andelen som uppger att de utsatts för trakasserier minskade nämligen totalt sett fram till 2010, men har sedan dess ökat (Brå 2018a).

Figur 22. Andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterade trakasserier. Källa: NTU.

Kvinnors utsatthet för sexualbrott ökade

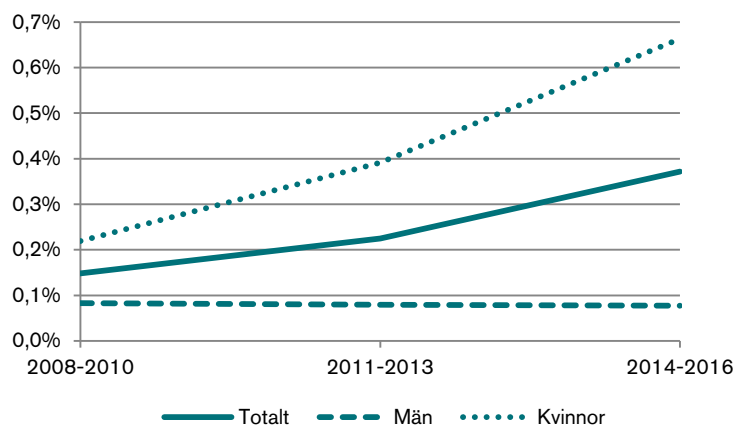
Andelen som uppger att de utsatts för sexualbrott på arbetsplatsen ökade från 0,15 procent 2008–2010 till 0,37 procent 2014–2016 (se figur 23). Det är den kraftiga ökningen i kvinnors utsatthet, från 0,22 till 0,66 procent, som ligger bakom förändringen.²⁹ Bland män syns ingen

²⁹ Att få kvinnor uppger att de utsatts för sexualbrott på arbetsplatsen gör utvecklingen mer osäker, men ökningen är så pass kraftig att den ändå ligger utanför den statistiska felmarginalen.

ökning i andelen utsatta för sexualbrott på arbetsplatsen.

Utvecklingen av sexualbrott på arbetsplatsen liknar utvecklingen av sexualbrott totalt. Andelen i befolkningen som uppger att de utsatts för sexualbrott låg på en relativt stabil nivå 2005–2012, men ökade 2012–2016.³⁰ Till skillnad från de yrkesrelaterade brotten syns ökningen i sexualbrott totalt dock bland både kvinnor och män, om än på betydligt lägre nivåer bland män (Brå 2018a).

Figur 23. Andelen som uppger att de utsatts för sexualbrott på arbetsplatsen. Källa: NTU.

³⁰ Andelen kvinnor som uppger att de utsatts för sexualbrott ökade totalt sett från 1,4 till 4,1 procent 2012–2016. Ökningen totalt sett är alltså betydligt större än den ökade andelen kvinnor som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat sexualbrott, som därför endast står för en mycket liten del av den totala ökningen.

Avslutande diskussion

Tre procent av de förvärvsarbetande i åldern 20–64 år uppgav i NTU att de ett givet år utsatts för yrkesrelaterat hot, misshandel, rån, trakasserier eller sexualbrott. De flesta polisanmälde inte händelsen, ofta för att de såg det som en del i arbetet. Det finns även skäl att tro att utsattheten i själva verket är större än vad som framkommer i den här undersökningen. Till exempel kan personer som utsatts för våld i arbetet ibland ha svårt att se det inträffade som våld (Åkerström 2002). I studier som NTU, där deltagarna tillfrågas om utsatthet för specifika handlingar³¹, bör detta problem vara mindre än i undersökningar där deltagarna själva förväntas definiera vad det innebär att utsättas för exempelvis våld.

Att utsattheten för yrkesrelaterade brott mot person är störst i yrkesgrupperna bevakning och säkerhet, socialt arbete och hälso- och sjukvård stämmer väl överens med tidigare studier (Estrada, Nilsson och Wikman 2007, Arbetsmiljöverket 2016a). Den större utsattheten inom dessa yrkesgrupper har troligen att göra med de uppgifter som ingår i själva yrket. Faktorer som tycks öka risken att utsättas för hot och våld i arbetet är nämligen att ha direktkontakt med utomstående, särskilt potentiellt aggressiva personer, samt att utöva makt och kontroll över andra (Jerre 2009). Det är troligtvis även huvudförklaringen till att utsattheten, för både kvinnor och män, är större inom kvinnodominerade yrken. Yrkesgruppen hälso- och sjukvård har många anställda, varav majoriteten är kvinnor.

Inom ramen för den här publikationen har det bara varit möjligt att undersöka skillnader i utsatthet mellan breda yrkesgrupper. Troligen skiljer sig dock utsattheten även kraftigt mellan olika yrken inom dessa yrkesgrupper. Inom till exempel hälso- och sjukvård tycks utsattheten bland annat vara särskilt stor bland anställda inom psykiatrisk slutenvård, demensvård och på akutmottagningar (Phillips 2016).

När övriga faktorer hanterades var det totalt sett bara arbete i ett högriskyrke som visade ett tydligt samband med yrkesrelaterad utsatthet. Det stöder tidigare forskning som tyder på att arbetsuppgifter och arbetsförhållanden har större betydelse än de anställdas demografiska tillhörighet (Lynch 1987; Kodellas, Fisher och Wilcox 2015).

Under 1990-talet ökade andelen som uppger att de utsatts för hot och våld i arbetslivet, vilket delvis verkade förklaras med försämrade arbetsförhållanden, främst inom vård, skola och omsorg, men också förändringar i vilka händelser som uppfattas som hot och våld (Jerre 2009). Enligt NTU ökade andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterat hot även 2008–2016, men däremot inte andelen som uppger att de utsatts för yrkesrelaterad misshandel. Ök-

---

³¹ För formulering av frågorna om utsatthet, se tabell 4 i bilagan.

ningen kan handla om att fler hot synliggörs när problemet blir mer uppmärksammat, men också om en faktisk ökning.

Utsattheten för yrkesrelaterade trakasserier verkar inte ha förändrats under den undersökta perioden. Däremot kan utsattheten för yrkesrelaterade rån ha minskat något 2005–2016. Sett till antalet anmälda brott verkar det främst vara rån mot bank, värdebefordran, värdetransport och taxi som står för nedgången. En trolig förklaring är ökad säkerhet, till exempel genom att kontanthantering till stor del både minskat och blivit säkrare³².

Andelen kvinnor som uppger att de utsatts för sexualbrott på arbetsplatsen ökade kraftigt under den undersökta perioden. Det är en del av en generell ökning i andelen kvinnor som uppger att de utsatts för sexualbrott (Brå 2018a). Förändringen kan handla både om en faktisk ökning av sexualbrott och om att minskad tolerans för sexualbrott leder till att fler berättar vad de varit med om.

I den här publikationen beskrivs den yrkesrelaterade utsatthetens utveckling för den förvärvsarbetande befolkningen som helhet. I och med de stora skillnaderna i utsatthet mellan olika yrkesgrupper kan utvecklingen mycket väl se annorlunda ut för enskilda yrken, beroende på eventuella förändringar i till exempel arbetsuppgifter och arbetsmiljö.

Det har inte varit möjligt inom ramen för denna publikation att undersöka vilka arbetsmiljöfaktorer som har betydelse för yrkesrelaterad utsatthet. Några föränderliga arbetsmiljöfaktorer som verkar ha betydelse enligt en tidigare studie är kvälls-, natt- eller skiftarbete, höga krav men liten egenkontroll samt ensamarbete (Jerre 2009). Eftersom arbetsuppgifterna skiljer sig mycket mellan olika yrken finns det också omständigheter som har betydelse för vissa yrken men inte andra. Exempelvis verkar begränsad kontanthantering kunna minska risken för butiksrån (Brå 2011), medan det finns tecken på att trängsel och långa väntetider ökar risken för hot och våld mot personal på akutmottagningar (Phillips 2016).

---

³² Säkerheten ökar till exempel med sluten kontanthantering, som innebär att pengar förvaras på ett sätt som gör att vare sig personal eller potentiella gärningspersoner kommer åt dem.

Referenser

AFS 1993:2. *Våld och hot i arbetsmiljön*. Arbetarskyddsstyrelsens kungörelse med föreskrifter om åtgärder mot våld och hot i arbetsmiljön samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna.

Arbetsmiljöverket (2011). *Våld och genus i arbetslivet*. Stockholm: Arbetsmiljöverket.

Arbetsmiljöverket (2016a). *Arbetsmiljön 2015*. Arbetsmiljöstatistik rapport 2016:2. Stockholm: Arbetsmiljöverket.

Arbetsmiljöverket (2016b). *Arbetsorsakade besvär 2016*. Arbetsmiljöstatistik, rapport 2016:3. Stockholm: Arbetsmiljöverket.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Brottsoffers benägenhet att polisanmäla brott*. Rapport 2008:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). *Butiksrån. Utvecklingen fram till 2010*. Rapport 2011:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2016). *Otillåten påverkan mot myndighetspersoner. En uppföljning*. Rapport 2016:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017a). *Nationella trygghetsundersökningen 2016. Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Rapport 2017:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017b). *Politikernas trygghetsundersökning 2017. Förtroendevaldas utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld 2016*. Rapport 2017:9. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017c). *Upprepad utsatthet för hot- och våldsbrott i befolkningen 2005–2015. Kortanalys 2/2017*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2018a). *Nationella trygghetsundersökningen 2017. Om utsatthet, otrygghet och förtroende*. Rapport 2018:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2018b). *Nationella trygghetsundersökningen 2017. Teknisk rapport*. Rapport 2018:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Davies, H. T. O., Crombie, I. K. och Tavakoli, M. (1998). "When can odds ratios mislead?". *Bmj*, 316(7136), s. 989–991.

Diskrimineringslag (2008:567).

Estrada, F., Nilsson, A. och Wikman, S. (2007). "Det ökade våldet i arbetslivet. En analys utifrån de svenska offerundersökningarna". *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 94(2), s. 56–73.

Jerre, K. (2009). "Ökat hot och våld i arbetslivet – en följd av förändrade arbetsförhållanden". *Sociologisk forskning*, 46(1), s. 67–89.

- Kodellas, S., Fisher, B. S. och Wilcox, P. (2015). "Situational and dispositional determinants of workplace victimization: The effects of routine activities, negative affectivity, and low self-control". *International review of victimology*, 21(3), s. 321–342.
- Lynch, J. P. (1987). "Routine activity and victimization at work". *Journal of Quantitative Criminology*, 3(4), s. 283–300.
- Midi, H., Sarkar, S. K. och Rana, S. (2010). "Collinearity diagnostics of binary logistic regression model". *Journal of Interdisciplinary Mathematics*, 13(3), s. 253–267.
- Phillips, J. P. (2016). "Workplace violence against health care workers in the United States". *New England journal of medicine*, 374(17), s. 1661–1669.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2010). *Förändringar i Undersökningarna av levnadsförhållandena 2006–2008. En studie av jämförbarheten över tid för välfärdsindikatorerna*. Örebro: Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2015). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) 2014. Beskrivning av statistiken*. Örebro: Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2016a). *På tal om kvinnor och män 2016*. Örebro: Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2016b). *Information om SSYK 2012 – Standard för svensk yrkesklassificering*. Örebro: Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2017a). *Arbetsmiljöundersökningen*. Hämtat den 20 september 2017 från: <http://www.sverigeisiffror.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetsmiljo/arbetsmiljoundersokningen/>.
- Statistiska centralbyrån, SCB (2017b). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC). Trygghet – fler indikatorer 1980–2016*. Hämtat den 20 september 2017 från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/tabell-och-diagram/trygghet/trygghet--fler-indikatorer/>.
- SOU 2018:2. *Stärkt straffrättsligt skydd för blåljusverksamhet och andra samhällsnyttiga funktioner*.
- Sharma, D., McGee, D. och Kibria, B. G. (2011). "Measures of explained variation and the base-rate problem for logistic regression". *American Journal of Biostatistics*, 2(1), s. 11–19.
- Åkerström, M. (2002). "Slaps, punches, pinches – but not violence: Boundary-work in nursing homes for the elderly". *Symbolic interaction*, 25(4), s. 515–536.

Bilaga

Tabell 3. Indelning av yrken i olika grupper.

Yrkesgrupp	SSYK-kod	Innebörd av SSYK-kod
Hälso- och sjukvård	151	Chefer inom hälso- och sjukvård
	153	Chefer inom äldreomsorg
	221	Läkare
	222	Sjuksköterskor
	223	Sjuksköterskor (fortsättning)
	224	Psykologer och psykoterapeuter
	225	Veterinärer
	226	Tandläkare
	227	Naprapater, sjukgymnaster och arbetsterapeuter m.fl.
	228	Andra specialister inom hälso- och sjukvård
	532	Undersköterskor
	533	Vårdbiträden
	534	Skötare, vårdare och personliga assistenter m.fl.
	535	Tandsköterskor
	Bevakning och säkerhet	336
541		Andra bevaknings- och säkerhetsyrken
Butiks- och kassapersonal	522	Butikspersonal
	523	Kassapersonal m.fl.
Utbildning	141	Chefer inom grund- och gymnasieskola samt vuxenutbildning
	142	Chefer inom förskoleverksamhet
	149	Övriga chefer inom utbildning
	231	Universitets- och högskollärare
	232	Lärare i yrkesämnen
	233	Gymnasielärare
	234	Grundskollärare, fritidspedagoger och förskollärare
	235	Andra pedagoger med teoretisk specialistkompetens
	531	Barnskötare och elevassistenter m.fl.
Socialt arbete	152	Chefer inom socialt och kurativt arbete
	266	Socialsekreterare och kuratorer m.fl.
Övrigt	<i>Alla andra SSYK-koder</i>	

Tabell 4. Frågor i NTU om utsatthet för brott mot person som ingår i publikationen.

Brott	Frågeformulering
Hot	Blev du under förra året hotad på ett sådant sätt att du blev rädd?
Misshandel	Slog, sparkade eller utsatte någon dig med avsikt för något annat fysiskt våld, så att du skadades eller så att det gjorde ont, under förra året?
Rån	Rånade eller försökte någon råna dig genom att använda hot eller våld under förra året?
Trakasserier	Trakasserier kan vara att vid upprepade tillfällen t.ex. bli förföljd, eller få oönskade besök, telefonsamtal, meddelanden och liknande. Blev du trakasserad vid flera tillfällen under förra året?
Sexualbrott	Ofredade, tvingade eller angrep någon dig sexuellt under förra året? Det gäller både allvarliga och mindre allvarliga händelser, till exempel hemma, på jobbet, i skolan eller på någon allmän plats.

Tabell 5. Andelen utsatta för yrkesrelaterade brott mot person inom olika yrkesgrupper. Källa: NTU 2014–2017.

	Totalt	Män	Kvinnor
Yrkesgrupp			
Hälsa- och sjukvård (n=2816)	6,2 %	8,6 %	5,7 %
Bevakning och säkerhet (n=235)	21,3 %	22,4 %	18,3 %
Butiks- och kassapersonal (n=765)	5,1 %	3,5 %	6,1 %
Utbildning (n=2031)	3,4 %	3,7 %	3,4 %
Socialt arbete (n=228)	14,3 %	20,9 %	12,9 %
Övrigt (n=11215)	2,6 %	2,2 %	3,3 %
Könsfördelningen inom yrket			
Mansdominerat yrke (n=6635)	2,5 %	2,3 %	3,3 %
Jämställt yrke (n=2801)	3,8 %	3,3 %	4,3 %
Kvinnodominerat yrke (n=7778)	4,9 %	6,2 %	4,6 %

Tabell 6. Risk för yrkesrelaterad utsatthet (oddskvot) när övriga faktorer konstanthålls i multivariat logistisk regression.
Källa: NTU 2006–2017.

	Oddsquot		
	Totalt	Män	Kvinnor
Kön			
<i>Män (referensgrupp)</i>	1,0	-	-
Kvinnor	1,3 ***	-	-
Ålder			
<i>20–24 år (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
25–34 år	1,2 *	1,4 *	1,1
35–44 år	1,1	1,3 *	0,9
45–54 år	1,0	1,0	0,9
55–64 år	0,8 *	1,0	0,6 ***
Svensk/utländsk bakgrund			
<i>Svenskfödda med minst en inrikesfödd förälder (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Svenskfödda med båda föräldrarna utrikesfödda	1,2	1,4	1,1
Utrikesfödda	1,1	1,3 *	0,9
Utbildningsnivå			
<i>Förgymnasial (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Gymnasial	1,3 **	1,2	1,3 *
Eftergymnasial	1,5 ***	1,2	1,8 ***
Familjetyp			
<i>Ensamstående utan barn (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Ensamstående med barn	1,0	1,2	1,0
Sammanboende utan barn	0,8 **	0,8	0,8 *
Sammanboende med barn	0,8 *	1,0	0,7 ***
Bostadstyp			
<i>Småhus (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0
Flerfamiljshus	1,2 ***	1,4 ***	1,1
Boendeort			
Storstadsregion	0,9 *	0,9	0,8 *
Större stad	1,0	1,0	0,9
<i>Mindre stad/landsbygd (referensgrupp)</i>	1,0	1,0	1,0

Fotnot: 1,0 = lika stor risk att utsättas som referensgruppen, < 1,0 = mindre risk, > 1,0 större risk. Statistisk signifikans:
* = p < 0,05, ** = p < 0,01, *** = p < 0,001.

Tabell 7. Omständigheter kring yrkesrelaterade brott mot person efter brottstyp. Källa: NTU 2006–2017.

	Totalt	Hot	Misshandel	Rån	Trakasserier	Sexualbrott
Gärningspersonens kön						
Man	83,9 %	86,4 %	82,4 %	97,2 %	75,5 %	86,4 %
Kvinna	16,1 %	13,6 %	17,6 %	2,8 %	24,5 %	13,6 %
Gärningspersonens ålder						
34 år eller yngre	45,9 %	42,6 %	60,9 %	83,7 %	33,2 %	32,7 %
35 till 64 år	47,9 %	53,6 %	27,0 %	16,3 %	62,4 %	55,3 %
65 år eller äldre	6,1 %	3,7 %	12,1 %	0,0 %	4,4 %	12,0 %
Relation mellan offer och gärningsperson						
Närstående	1,8 %	1,7 %	1,3 %	1,8 %	2,8 %	0,9 %
Bekant	43,1 %	40,7 %	44,8 %	9,2 %	50,1 %	53,8 %
Okänd	55,1 %	57,5 %	53,9 %	88,9 %	47,1 %	45,4 %
Var brottet skedde						
På arbetsplatsen	-	77,4 %	73,7 %	-	-	-
I en bostad	-	7,0 %	1,8 %	-	-	-
På allmän plats	-	11,6 %	19,4 %	-	-	-
Övrigt	-	4,0 %	5,0 %	-	-	-
Brottet polisanmälades						
Ja	27,3 %	25,9 %	32,5 %	66,7 %	22,5 %	12,9 %
Nej	72,7 %	74,1 %	67,5 %	33,3 %	77,5 %	87,1 %
Offret fick stöd och hjälp av arbetsgivaren med anledning av brottet						
Ja	-	56,6 %	54,8 %	40,8 %	-	-
Nej	-	43,4 %	45,2 %	59,2 %	-	-

Fotnot: Markeringen "-" innebär att frågan inte ställs för det aktuella brottet alternativt har för få svaranden.

Tabell 8. Omständigheter kring yrkesrelaterade brott mot person efter yrkesgrupp. Källa: NTU 2014–2017.

	Hälso- och sjukvård	Bevakning och säkerhet	Butiks- och kassapersonal	Utbildning	Socialt arbete	Övrigt
Gärningspersonens kön						
Man	74,0 %	91,5 %	92,3 %	80,8 %	85,8 %	83,2 %
Kvinna	26,0 %	8,5 %	7,7 %	19,2 %	14,2 %	16,8 %
Gärningspersonens ålder						
34 år eller yngre	24,8 %	64,5 %	45,9 %	62,8 %	36,1 %	45,6 %
35 år eller äldre	75,2 %	35,5 %	54,1 %	37,2 %	63,9 %	54,4 %
Bekant eller okänd gärningsperson						
Bekant	55,5 %	10,5 %	5,0 %	81,6 %	71,8 %	37,0 %
Okänd	44,5 %	89,5 %	95,0 %	18,4 %	28,2 %	63,0 %
Brottet polisanmälades						
Ja	13,4 %	42,4 %	35,8 %	18,1 %	32,5 %	22,9 %
Nej	86,6 %	57,6 %	64,2 %	81,9 %	67,5 %	77,1 %

Tabell 9. Omständigheter kring yrkesrelaterade brott mot person efter könsfördelningen inom yrket och den anställdes kön. Källa: NTU 2014–2017.

	Mansdominerat yrke		Jämställt yrke		Kvinnodominerat yrke	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Gärningspersonens kön						
Man	89,0 %	86,7 %	85,5 %	87,3 %	73,4 %	79,2 %
Kvinna	11,0 %	13,3 %	14,5 %	12,7 %	26,6 %	20,8 %
Gärningspersonens ålder						
34 år eller yngre	57,7 %	50,7 %	52,1 %	50,2 %	57,2 %	28,3 %
35 år eller äldre	42,3 %	49,3 %	47,9 %	49,8 %	42,8 %	71,7 %
Bekant eller okänd gärningsperson						
Bekant	19,9 %	22,4 %	25,8 %	33,4 %	54,1 %	59,1 %
Okänd	80,1 %	77,6 %	74,2 %	66,6 %	45,9 %	40,9 %
Brottet polisanmälades						
Ja	30,1 %	21,5 %	27,7 %	26,1 %	30,4 %	16,4 %
Nej	69,9 %	78,5 %	72,3 %	73,9 %	69,6 %	83,6 %